

Kalbėjime ir rašykime taisyklingai

Lietuvių kalba yra viena iš seniausių išlikusių pasaulio kalbų. Ji nuėjo sunkų kelią: buvo daug metų lenkinta ir rusinta. Mūsų gimtoji kalba daug kartų atsidūrė kritiškose situacijose, tačiau ji išliko. Turime ir toliau tobulindami savo kalbos žodyną vartoti įteisintus žodžius ir normines jų reikšmes, taisyklingus žodžių junginius bei sakinius. Jokios kalbos grožybės beveik negelbės, jei kalba bus netaisyklinga.

Taisyklingumas būtinas tiek rašytinei, tiek sakytinei kalbai. Sakytinei kalbai dar svarbu gera tartis ir taisyklingas kirčiavimas, rašytinei – norminė rašyba ir skyryba. Didesni kalbos kultūros reikalavimai keliami rašytinei kalbai. Vis dėlto kas netaisyklingai kalba, tam sunkiau sekasi taisyklingai rašyti arba be klaidų prabilti viešai.

Apžvelgsime per šiuos metus savivaldybės administracijos rengiamuose dokumentuose pastebėtas kalbos ir dokumentų rengimo klaidas bei viešosios kalbos taisyklingumą.

Žodyno klaidos (ir sakininėje, ir rašytinėje kalboje)

gerai apmokamas (=mokamas) darbas
pakankamai (=gana) ilgai; pakankamai (=gana) daug
pilnai (=iki galo; visiškai), aš pilnai (=visiškai) sutinku
pastoviai (=nuolat)
neužilgo (=netrukus)
patalpinti (=sudėti; paskelbti) interneto svetainėje
eilinį kartą (=dar kartą)
sekantis (=kitas) klausimas
palaikyti nuomonę (=pritarti nuomonei)
prabalsuoti (=balsuoti; nubalsuoti; baigti balsuoti)
išsireiškimas (=pasakymas), išsireikšti (=pasakyti)
kaip taisyklė (=kaip visada; paprastai; dažniausiai)
kaip sykis (=kaip tik)
lyg tai (= lyg ir, tarsi, tartum, tarytum)
matomai (=matyti)
aplamai (=apskritai)
viso (=iš viso)
reiškia (=vadinasi)
skaitosi, skaitoma (=laikoma, kad)
dirba pilną (=visą) darbo dieną
įtakoti (=turėti įtakos; veikti)
uždėti mokesčius (=apmokestinti, skirti mokesčius)
įstatyminė (=teisinė; įstatymų) bazė
klausimas išimtas (=išbrauktas) iš darbotvarkės
iš to seka išvada (=iš to matyti)
šiai dienai (=iki šios dienos; šią dieną; šiuo metu)
iššaukia (=sukelia; siejasi su)
pagrinde (=iš tiesų; daugiausia; iš esmės)
ženkliai (=daug; labai; smarkiai; itin; gerokai; kur kas; nemažai)
kas liečia (=dėl; o; o dėl)
fliašas (=atmintinė)
skaitliukas (=skaitiklis)
skaneri (=skeneris, skaitytuvas), skanuoti (=skenuoti, nuskaityti)
markeris (=spalvikelis, žymiklis)

papkė (=segtuvas)

korektorius (=koreguoklis)

du tūkstantis penkiolikti metai (=du tūkstančiai penkioliktieji metai)

Gramatikos klaidos

Vietininkas nevertotinas kaip polinksnis laiko tarpui reikšti, pvz.: *Darbą turime baigti metų bėgyje (=per metus; šiais metais). Atsakymą gausite trijų dienų laikotarpyje (=trijų dienų laikotarpiu; per tris dienas).*

Vietininkas nevertotinas būdai, būviui, būsenai ar požymiui reikšti, pvz.: *Ši problema turi būti sprendžiama valstybės lygmenyje (=lygmeniu). Komisijoje dalyvavo 6 asmenys, tame tarpe (=tarp jų) ir vienas gydytojas. Statybai skirta 10 tūkst. eurų, tame skaičiuje (=iš jų; iš to skaičiaus) 5 tūkst. eurų apdailos darbams. Reikalas tame (=tas; toks; Atsitiko taip), kad baigėsi benzinas.*

Vardininkas nevertotinas neapibrėžtam daiktų kiekiui ar daikto daliai reikšti, pvz.: *Pasitarime iškilo klausimai (=klausimų) dėl sutarčių. Kolektyve vėl atsirado nesutarimai (=nesutarimų).*

Abstrakčiųjų priesagos *-imas (-ymas)* daiktavardžių naudininkas nevertotinas tikslui su paskirties atspalviu reikšti. Dažniausia jis taisomas bendratimi, pvz.: *Trūksta lėšų inventorius įsigijimui (=inventoriui įsigyti). Užduočių atlikimui skiriamos dvi dienos (=Užduotims atlikti skiriamos dvi dienos).*

Abstrakčiųjų priesagos *-imas (-ymas)* daiktavardžių naudininkas su kilmininkiniu pažyminiu nevertotinas, pvz.: *Šiais atvejais prašymo vykdymui (=prašymui vykdyti) nereikalingas <...>.*

Konstrukcija su tariamuoju polinksnium „pagalba“, ar ji reikštų įrankį, mechanizmą, ar kokią kitą priemonę, kartais net abstrakčią, keistina įnagininku, pusdalyviu, padalyviu, pvz.: *Statistikos specialistų pagalba (=Statistikos specialistų padedami) apžvelgsime mūsų ekonomikos padėtį.*

Veiksmažodžių sangražinės formos nevertotinos neveikiamosios rūšies reikšme (jeigu veiksmas negali vykti savaime), pvz.: *Pavadinimas rašosi (=rašomas) didžiąja raide. Kaip kirčiuojasi šis žodis? (=Kaip kirčiuojamas, kirčiuotinas šis žodis? Kaip kirčiuoti šį žodį?) Kaip rašosi tas žodis? (=Kaip rašomas, rašytinas tas žodis? Kaip rašyti tą žodį?)*

Padalyvis nevertotinas šalutiniam to paties veikėjo veiksmui reikšti asmeniniuose sakiniuose (vietoje pusdalyvio ar dalyvio), pvz.: *Atsižvelgiant (=Atsižvelgdamas) į susidariusią situaciją, prašau <...>. Vadovaujantis (=Vadovaudamiesi) įstatymo nuostatomis, prašome <...>. Jis elgiasi nepažeidžiant (=nepažeisdamas) taisyklių.*

Bendraties su jungtuku *kad* nevertotina tikslui reikšti, pvz.: *Kad priimti galutinį sprendimą (=Norint priimti galutinį sprendimą; Kad būtų priimtas galutinis sprendimas), reikia dar pasitarti su specialistais. Tam, kad surasti lėšų (=Tam, kad būtų surasta lėšų; Norint surasti lėšų), reikia <...>.*

Galininkas nevertotinas su veiksmažodžiu *atstovauti*, pvz.: *atstovauti Lietuvą (=Lietuvai); atstovauti savivaldybę (=savivaldybei) teismuose ir pan.*

Daiktavardis *pareigos* žymi darbo ar tarnybos vietoje turimą statusą, bet ne pačią vietą, todėl vietininkas *pareigose* nevertotinas, pvz.: *Jis dirba direktoriaus pareigose (=yra direktorius, dirba direktoriumi; eina direktoriaus pareigas).*

Dauginiai skaitvardžiai (*vieneri, vienerios, dveji, dvejios, abeji, abejos, treji, trejos* ir t. t.) vartojami tik su daugiskaitiniais daiktavardžiais, pvz.: *dvejos durys, treji metai* ir t. t.

Skyrybos klaidos

Išplėtos dalyvinės, pusdalyvinės ar padalyvinės aplinkybės yra išskiriamos kableliais arba visai neskiriamos, pvz.: *Išėjusi iš mokyklos(,) direktorė stabtelėjo. Lyjant ar sningant(,) nemalonu keliauti. Aš ilgai kalbėjau telefonu(,) sėdėdamas darbo kabinete.*

Vienarūšės sakinio dalys, sujungtos nekartojamaisiais jungtukais *ir, bei, ar, arba, nei*, neatskiriamos, pvz.: *Uždrausta į šalį įvežti visų rūšių gyvulius ir paukščius bei jų mėsos gaminius. Kontrolės darbų išlaidas sumoka inspektuojama įmonė arba fiziniai asmenys.*

Palyginimai, turintys tarinį, sudaro šalutinį sakinio dėmenį ir yra privalomai išskiriami, pvz.: *Žmogus yra linkęs apie save manyti geriau, nei kartais iš tiesų esama, sykais geriau, nei derėtų. Orai pasikeitė greičiau, negu pilnatis spėjo pereiti į delčią.*

Šalutinis prijungiamojo sakinio dėmuo išskiriamas kableliais, pvz.: *Jam be galo rūpėjo, kad viskas būtų padaryta laku ir gerai. Jis žinojo, apie ką kalbėti susirinkusiesiems, ir triukšmas tuoj pat nurimo.*

Kai kada skyrybos ženklai rašomi be reikalo, pvz.: *Komandiruoju <...> į Vilnių, dalyvauti <...> mokymuose. (=Komandiruoju <...> į Vilnių dalyvauti <...> mokymuose). Darbo stažas yra – 30 m. (=Darbo stažas yra 30 m. Darbo stažas – 30 m.)*

Rašybos klaidos

Tekste po punkto ir papunkčių skaitmenų taško rašyti nereikia, o papunkčiai apibendrintai punktais nevadinami, pvz., *1.4. punkto (=1.4 papunkčio) nuostatos.*

Oficialūs valstybinės valdžios įstaigų pavadinimai prasideda tikriniu šalies vardu – *Lietuvos Respublika*. Kiti pavadinimą sudarantys daiktavardžiai yra bendriniai, todėl rašomi mažąja raide, pvz.: *Lietuvos Respublikos finansų ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.*

Pagal tą pačią taisyklę rašomi ir neoficialūs pavadinimai su santrumpomis, pvz., *LR finansų ministerija*. (Taip rašomi ir sutrumpinti įstatymų pavadinimai – *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas – LR vietos savivaldos įstatymas*).

Kai vartojamas trumpesnis įstaigos pavadinimas, didžiąja raide rašomas pirmasis jo žodis, pvz.: *Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.*

Išimtis – aukščiausiųjų valstybės valdžios institucijų, taip pat svarbiausių tarptautinių organizacijų pavadinimai – visi jų žodžiai rašomi didžiąja raide, pvz.: *Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Europos Sąjunga* ir pan.

Po junginio *kreiptis adresu*, toliau nurodant gatvę ir kitus adreso elementus, po žodžio *adresu* rašomas dvitaškis, pvz.: *Kreiptis adresu: Kalvarija, Laisvės g. 2, 2 aukštas, 202 kab.*

Prieš interneto adresą dvitaškis paprastai nededamas, pvz.: *Daugiau informacijos rasite interneto svetainėje adresu www.kalvarija.lt.*

Sutrumpintų žodžių gale rašomas taškas, ne pasvirasis brūkšnys, pvz.: asmens kodas – a. k. (ne *a/k*), atsiskaitomoji sąskaita – a. s. (ne *a/s*) ir pan.

Kaip skyrybos ženklas vartojamas brūkšnys (–), ne brūkšnelis (-), o kabutės pagal lietuviškąją tradiciją rašomos tokios: atidaromosios („ „), uždarnosios (“).

Tarp sutrumpinimų, kaip ir tarp pačių žodžių, daromas tarpas, todėl ne *a.k.*, *A.V.* (antspaudo vieta), *t.t.* ir pan., o *a. k.*, *A. V.*, *t. t.* ir pan. Jei trumpinamas asmens vardas, po vardo raidės taip pat daromas tarpas, pvz., *J.Petraitis* (= *J. Petraitis*).

Anspaudas (=antspaudas)

Anstolis (=antstolis)

Viešai kalbantys asmenys daugiausia daro kirčiavimo klaidų.

Kirčiavimo klaidos

Sakoma *biudžetas*, kirčiuojant pabrauktą skiemenį, o reikia tarti *biudžėtas, biudžetė, biudžetūs* projektas (=projėktas, projėktė, projėktūs)

objektas (=objèktas, objektè, objektùs)
komitetas (=komitètas, komitetè, komitetùs)
dokumentas (=dokumeñtas, dokumentè, dokumentùs)
reglamentas (=reglameñtas, reglamentè, reglamentùs)
kabinetas (=kabinètas, kabinetè, kabinetùs)
milijonu (=milijonù, milijonùs)
alkoholis (=alkohòlis, alkoholiù)
kilometras (=kilomètras, kilometrè, kilometrùs)
kilogramas (=kilogrāmas, kilogramè, kilogramùs)
sprendimu (=sprendimù, sprendimè, sprendimùs)
specialistu (=specialistù, specialistùs)
procedūra (=procedūrà, su procedūrà, procedūràs)
pretekstas (=pretèkstas, pretekstù)
su premjeru (=su premjerù)
aktyviai (=aktyviaĩ)
tiksliai (=tiksliaĩ)
stipriai (=stipriaĩ)
realiai (=realiaĩ)
minimaliai (=minimaliaĩ)
maksimaliai (=maksimaliaĩ)
natūraliai (=natūraliaĩ)
objektyviai (=objektyviaĩ)
oficialiai (=oficialiaĩ)
pažeidžia (=pažeĩdžia)
suteikia (=suteĩkia)
neteikia (=neteĩkia)
pasikeičia (=pasikeĩčia)
nedraudžia (=nedraũdžia)
atsižvelgiant (=atsižveĩlgiant)
besikreipiantys (=besikreĩpiantys)

Vadovaudamasi Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimais, interneto svetainės www.vlkk.lt Konsultacijų banko duomenimis, straipsnį parengė Kalvarijos savivaldybės administracijos vyriausioji specialistė valstybinės kalbos tvarkytoja Vilma Skilandienė.